

Poro pärjää Poron hyvinvointi

MIIA KONTTILA

PUDASJÄRVEN KAUPUNGINELÄINLÄÄKÄRI

Sodankylä 20.8.2026

Poron hyvinvointi ja sen tukeminen ilmaston muuttuessa

- Ilmasto lämpenee, olosuhteet ja kasvillisuus muuttuvat. Uudet, erilaiset hyönteiset ja taudit leviävät yhä ylemmäs pohjoiseen
- Syksyt myös aiempaa lämpimämpiä → vaikutus porojen kiimaan.
- Kiimojen heikentymisellä vaikutus porojen kokoamiseen ja loislääkintään erotuksissa. Vasoja ei saada ajoissa teuraaksi.
- Miten hyvinvointia voidaan tunnistaa, seurata ja tukea muuttuvissa olosuhteissa?
- Mitä poronhoitaja voi tehdä, jotta poro pysyisi terveenä?

Puhujasta

Miia Konttila (os. Huusko)

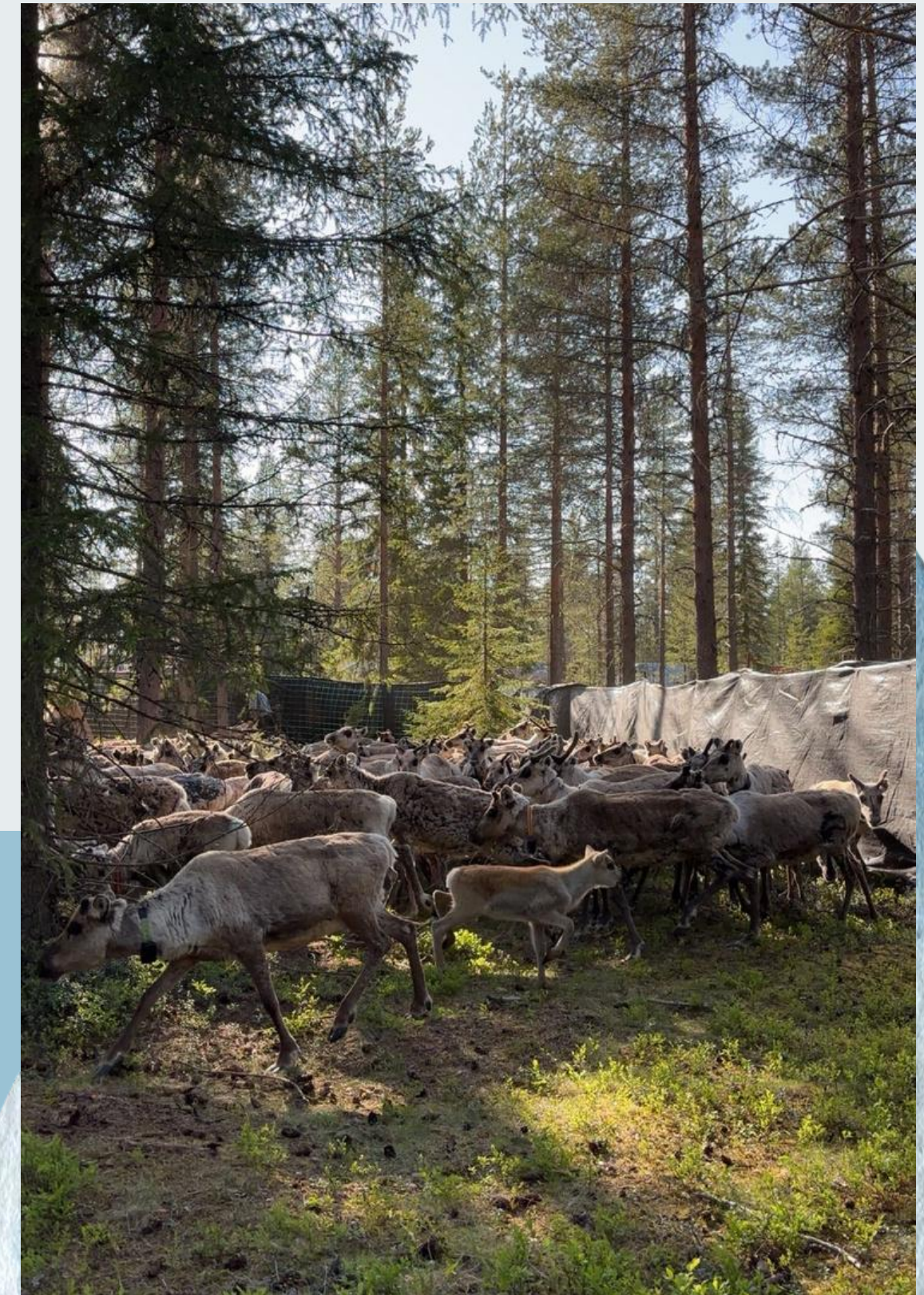
- kotoisin Oulusta
- Pudasjärven kunnaneläinlääkärinä v. 2004 alkaen
- ei aiempaa kontaktia poroihin
- poroerotukset, porot potilaana ja poroteurastamon lihintarkastukset opettivat porojen sairauksien "saloihin"
- Poroperheen äiti, tyttäret poronhoitajia jo 4. sukupolvessa.
- Omat ja perheen porot ovat opettaneet minua myös sairauksien hoidossa ja toipumisen seuranta lähietäisyydeltä on antanut arvokasta tietoa minulle.
- Kotivastaanotto Livolla, potilaina myös porot

Täällä eteläisellä poronhoitoalueella mm. Setaria-loiset ja porojen suutauti ovat olleet riesana jo 2000-luvun alusta asti. Hirvikärpäset levisivät alueelle noin 15 vuotta sitten.

Kesäaika

- Kesät kuumenee ja hellejaksot pitenevät → aiheutuuko tästä hellestressiä porolle? Onko asiaa tutkittu?
- Kuolleita poroja löytyy maastosta ilman ulkoisia merkkejä traumasta tmv.
- Vasojenmerkitykset viileämmille päiville. Vasat voivat sairastua herkemmin. Varsinkin, jos ei puhdasta vettä ole saatavilla.
- Suurin osa porojen loistartunnoista tapahtuu jo kesällä. Lentävät ja pistävät hyönteiset levittävät loistartunnat poroon.
- Ulkoloislääkekokeiluja on tehty valeluliuoksilla kesäikaan, mutta niistä ei juurikaan ole ollut hyötyä loistartuntojen estoon.

Setaria Tundra, vatsakalvomato

- Verta imevien hyönteisten välittämä sukkulamato
- ilmaston lämpeneminen ja kesän keskilämpötilan nousu edesauttaa loisten yleistymisessä ja voi aiheuttaa massaesiintymisiä
- yleinen vassoilla ja nuorilla 1-vuotiailla poroilla. Vanhemmat porot kehittävät vastustuskyvyn loisia vastaan.
- Voimakas infektio aiheuttaa sairautta ja alentaa porojen kuntoa (vatsakalvontulehdus, "ryyhkämäiset" tulehdusreaktiot monien elinten pinnalla, etenkin maksa)

LOISET AIHEUTTAVAT
SAIRASTUMISIA HELPOITEN
NIILLE POROILLE, JOILLA
VASTUSTUSKYKY ON ALENTUNUT

- Tartuntoja näkyy jo syksyn ensimmäisissä teurastuksissa
- Vuosittain tartuntojen esiintyvyydessä on pientä vaihtelua
- Kokemukseni on, että ryyhkää on - oli kesä lämmin tai viileä. Ja vaikka joskus räkkä on lyhyt tai vähäisempi - silti setariaa näkyy paljon teurastamolla
- jopa 90% maksoista voi mennä hylkyyn loismuutosten ja tulehduksen takia

Setaria jatkuu..

- Setariasta kärsivä vasa tai nuori 1-vuotias poro ei saa hyödynnettyä ravintoa omaan kasvuunsa
- Hoitona pistettävä loislääke, Ivermektiini, joka tehoaa hyvin loiseen
- Varhain syksyllä annettu loislääke pitää vasat kunnossa ja elinvoimaisina
- Marraskuulla vasoista näkee selvästi kuka on saanut loislääkkeen ja kuka ei. Kuntoluokassa ja vasojen pyöreyydessä on merkittävä ero!
- Ulospäin näkyviä muita oireita: huonompi talvikarva, karva nousee selän päältä pystyyn, huono kuntoluokka/ laihuus, pullottava vatsa
- tartunnan saaneiden vasojen kunto heikkenee joulukuuta kohden. Teurastamolla ruhojen kokohylkäykset lisääntyvät marras-joulukuussa nälkiintymisen vuoksi.
- Kuntouta vasa ennen teurastusta → teurastus vasta poron kunnolla kuntouduttua helmi-maaliskuulla
- Viime vuonna vasojen kunto heikkeni hieman normaalia aikaisemmin

Hirvikärpänen

- Ensimmäiset hirvikärpäset ilmaantuvat elo-syyskuulla
- Esiintyvyyteen vaikuttavat mm. hirvitiheys, hirvien kulkureitit ja kauriiden ruokintapaikat
- Alueellisia eroja esiintyvyydessä on niin palkisten välillä, kuin palkisen alueen sisällä
- Hirvikärpäset imevät verta porosta ja poraavat reiän nahkaan veriaterian saadakseen $\curvearrowright$ vuotavauriot.
- Hirvikärpästartunta aiheuttaa porolle kutinaa $\curvearrowright$ poro raapii sarvilla ja koparoilla ihoa $\curvearrowright$ karva katkeaa, lyhenee ja pahimmillaan poroilla on täysin karvattomia alueita.
- Talvella vaurioitunut karvapeite aiheuttaa lämpö- ja energiahukkaa porolle.
- Kovilla pakkasilla huonokuntoiset porot lämpimään talliin tai muuhun suojaan. Lisäruokinta ja lisäenergian saannin varmistaminen on tärkeää.
- Voimakas kutina myös stressaa poroa. Syöminen keskeytyy raapimiseen ja poro on levoton. Tartunnan saaneet porot ovat selkeästi hoikempia yksilöitä muihin verrattuna $\curvearrowright$ lämpöä eristävä rasvakerros on talvella niukempi kärpästen riivaamalla porolla.
- Voimakas tartunta voi aiheuttaa porolle jopa anemiam

Hirvikärpänen jatkuu..

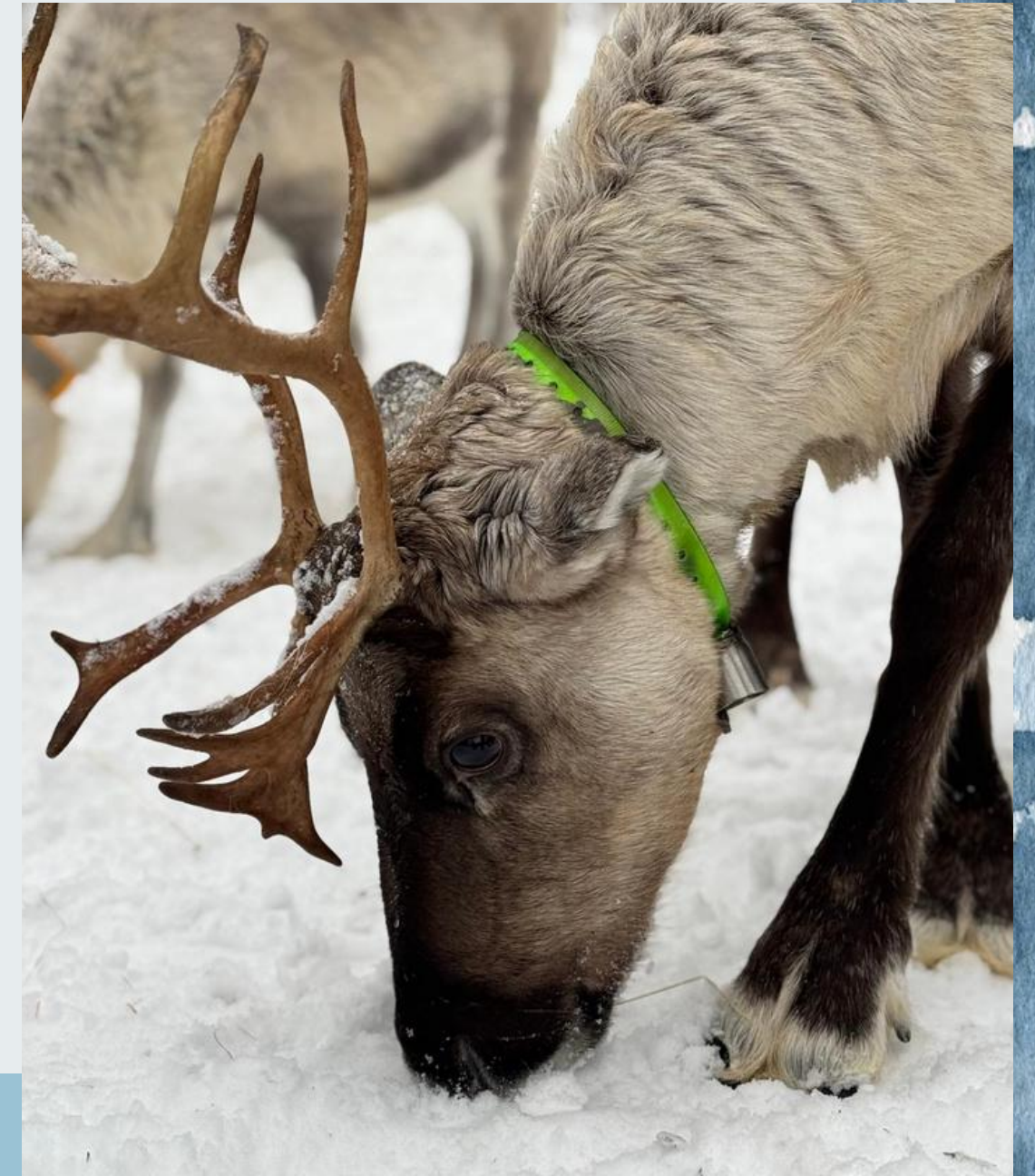
- Loislääkitys Ivermektiinillä syksyllä tappaa ihossa vaeltavat ja ruokailevat hirvikärpäset.
- Kuolleet kärpäset varisevat pois poron karvapeitteestä 1-2 päivän kuluttua loislääkityksestä.
- Kärpästen kuoltua kutina ja stressi helpottuvat, mutta vaurioitunut karvapeite uusiutuu vasta seuraavana syksynä.
- Pitkä, lämmin syksy $\rightarrow$ hirvikärpässesonki pitkittyy, uudet tartunnat ovat mahdollisia syksyn loislääkityksestä huolimatta. Loislääkkeen vaikutus poron elimistössä on noin 1kk. Safariporot: lääkitys 2-3 kertaa kuukauden välein
- Jos poro jää syksyn erotuksissa lääkitsemättä, loislääkitys kuitenkin kannattaa vielä helmikuussakin.
- Eläviä hirvikärpäsiä on löytynyt porosta helmikuussa -23 asteen pakkasessa.
- Loislääke alkutalvella auttaa myös poroa pääsemään eroon suolistoloisista (setaria, tartuntapaine seuraavalle kesälle pienenee) ja kurmuista ym.

Tarharuokinta ja talven vastukset

- Talvet ovat muuttuneet voimakkaasti, lunta on vähän, vesisateita ja pakkasia on vuoron perään, maa on jäässä
- Porojen tarhaan siirto ja siirtyminen luonnon ruoalta tarharuokintaan on myös stressi poroille
- Jos poro on syksyn jäljiltä kunnoltaan valmiiksi jo heikko → erityisen varovainen totutus lisäruokintaan ja muu tukihoito (mm. vitaminoitu nuolukivi, buusterit, lämmin talli, vesi). Elektrolyyttilisä pullosta juottaen tai jäkälien kostutus lämpimällä elektrolyyttiliuoksella.
- Kuntoutettavat porot erilleen omaan tarhaan syömisrauhan takaamiseksi. Ruokinta useita kertoja päivässä. Monipuolisesti evästä (jäkälä, naava, kerput, heinä ja väkirehu, tarvittaessa buusteri).
- Jos poro on heikossa kunnossa, se on alttiimpi sairastumaan suutautiin (Orf). Suutauti voi tulla myös ripulin jälkitautina, etenkin pakkasilla (vastustuskyky heikentynyt). Tämän vuoksi ripuloivat vasat kannattaa hoitaa pikaisesti. Jos hiilipastat tai muut ripulivalmisteet eivät tehoa muutamassa päivässä - ota yhteys eläinlääkəriin. Elektrolyyttivalmisteet (esim. Nutrisal) on eduksi myös.

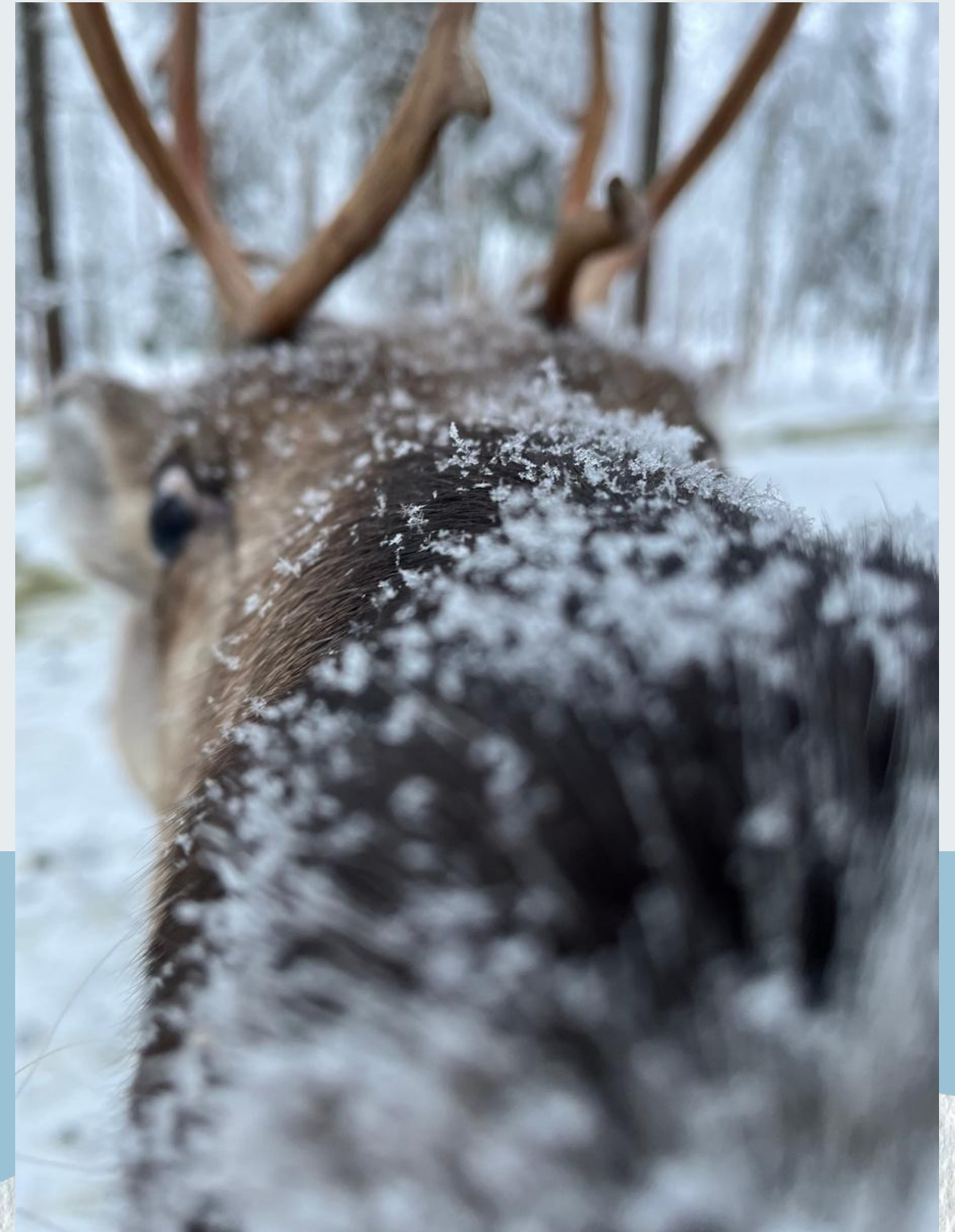
VIRUKSET JA NIIDEN
JÄLKITAUDIT VAIVAavat
HELPOITEN NIITÄ POROJA,
JOILLA VASTUSTUSKYKY ON
ALENTUNUT

Suutauti, Orf

- Suutaudin oireita: heikentynyt syöminen, poro pureskelee ruokaa vaikeanoloisesti, heinää roikkuu suupielestä, märät suupielet, kuolaaminen, viiva poskessa, poskiin jää märepalat (voi olla myös oire hammaspuutoksesta → suun ja hampaiden tarkastus)
- Suutautia sairastavalla porolla kainalot ja jalat voivat olla märät, koska ne kastuvat poron nukkuessa pää kainalossa.
- Poro makoilee paljon samassa kohdassa ja kuumeinen poro kastelee makuupaikkansa → poro voi olla laajaltiki märkä.
- Sairas poro on otettava erilleen muista, tartunnan leviämisen estämiseksi
- Hoidata sairastunut poro pikaisesti eläinlääkärillä
- Orf on virustauti, mutta monesti siihen liittyy eriasteisia suun haavaumia, jotka voivat alkaa tulehtumaan ja märkimään. Haavaumiin pesiytyvään nekrobasilli-bakteeriin tehoaa penisilliini. Kuurin pituus on yleensä 5 päivää. Omistaja pistää jatkolääkityksen porolle kerran päivässä seuraavana neljänä päivänä itse, joten pieni sairastarha helpottaa poron käsittelyä ja kiinniottoa lääkintää varten. Samalla on helppo seurata poron syöntiä.
- Tulehduskipulääke on tarpeen myös kivun ja tulehdusreaktion lievittämiseksi.

Jatkoa talvitarhauksesta..

- Väkirehun määrä suhteessa heinän/rehun syöntiin on oleellista myös.
- Jos pötsi on pitkään liian hapan liiasta väkirehun syönnistä - pötsin limakalvon nukka vaurioituu. Pötsin limakalvo haavautuu ja pötsiin voi tulla jopa reikä → poro kuolee (nekrobasilloosi, akuutti vatsakalvontulehdus).
- Nämä ovat yleensä niitä poroja, jotka syövät hyvin, ovat hyväkuntoisia, mutta kuolevat yllättäen.
- Pidä huoli, että kaikki porot saavat heinää yhtäläisesti ja kaikki sitä myös syövät! Huomio erityisesti nuoriin ja arvojärjestyksessä heikompiin yksilöihin.
- Sairaot yksilöt jättäytyvät syrjemälle ruokinnan aikana.
- Jos poro on talvella syömätön - ota yhteys pikaisesti eläinlääkäriin. Ei kannata odottaa viikkoa eikä kannata päästää poroa laihtumaan. Suussa voi olla jo pitkälle syöpyneet orf-muutokset voimakkaine tulehduksineen (nekrobasilloosi).

Muuta:

- Ilmaston lämpeneminen voi tuoda uusia tauteja (uudet lajit)
- eläinkauppa, porojen siirrot (esim. pororokko)
- loislääkitys ennen siirtoa, karanteeni
- karanteenissa poro on erillään muista poroista - ei suoraa kontaktia muihin poroihin 1-3 viikkoon?
- Siirrettyillä poroilla totuttautuminen uuteen mahdollisesti aiemmasta eroavaan ruokintaan on tehtävä asteittain ja varovasti. Pötsi ja suoliston mikrobisto tarvitsee noin 3 viikkoa aikaa tottuakseen uuteen. ↪ Selvitä miten poroa on ruokittu lähtötilalla!
- Hiekkaporo meidän alueella: vain muutamia yksittäisiä tapauksia
- Kissa-eläimet ehkä Besnoita-loisten pääisäntiä. Kuumakoipi ja krooniset kalkkeutuneet muutokset ihonalaiskudoksessa ja mahdollisesti myös silmien sidekalvoilla. Ennaltaehkäisyä ei tunneta?
- Jos poro jäi syksyn erotuksissa ilman loishäätöä - loislääkintä talvitarhauksen aikana tammi-helmikuussa. Tarvittaessa kuntouta porot ensin! Kiinniotto ja ajattaminen voivat olla alikuntoiselle porolle "viimeinen niitti"

Miten tukea poron hyvinvointia?

- Säihin emme voi vaikuttaa
- Talvitarhaus ja lisäruokinta hyvälaatuisella ja monipuolisella rehulla. Myös luontaista ruokaa (jäkälä, naava, lehtikerput).
- Loislääkitys syksyllä ja alkutalvesta loiskuormaa hillitsemään
- Käyttäytymisen ja syömisen seuraminen yksilökohtaisesti. Ulosteen koostumuksen tarkkailu.
- Kuntoluokan ja muiden ulkoisten merkkien havainnointi
- Nopea reagointi poikkeaviin tilanteisiin
- Liiallisen stressin välttäminen
- Tarhan puhtaus
- Vesi. Keväällä lumen vähetessä tarhasta erityisen tärkeä
- Poron hoito vai poron lopetus? Tähän ei ole yksiselitteistä vastausta

Kiitos!

ELL Miia Konttila

miia.konttila@pudasjarvi.fi

puh. 0400139668

@elainlaakari_miia

MiiaVet oy

miiavet@outlook.com

puh. 0451813933

